

บทความวิจัย

ผลของโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลต่อปัจจัยป้องกัน
เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี

The Effect of Group Interpersonal Psychotherapy Program
on Preventive Factors on Drug Used Behaviors of Junior High
School Students at the Secondary School in Udon Thani Province

ศิริลักษณ์ ปัญญา*

Siriluck Panya

ศรินญา ชาญสุข***

Sarinya Chansuk

ยุวดี แตรประสิทธิ์**

Yuwadee Traprasit

สุปรีดา อินทรสงเคราะห์*

Supreeda Intarasongkor

*คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี อุดรธานี 41000

*Faculty of Nursing, Ratchathani University Udon Thani Campus, Udon Thani, 41000 Thailand

**วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ กรุงเทพฯ 10330

**Police Nursing College, Bangkok, 10330 Thailand

***คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี 41000

***Faculty of Nursing, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, 41000 Thailand

Corresponding author, E-mail: sririluck665@hotmail.com

Received: June 21, 2022; Revised: August 6, 2022; Accepted: November 21, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นก่อน และหลังได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล และเปรียบเทียบคะแนนของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ กับกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 24 ราย คัดเลือกแบบเจาะจงเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยพัฒนาตามกรอบแนวคิดของไวส์แมน และเคลอแมน รวมระยะเวลา 5 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติ เก็บรวบรวมข้อมูลสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 5 ติดตามวัดผลซ้ำ 4 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยป้องกันพฤติกรรม

การใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น มีค่าความตรงตามเนื้อหา และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .78 และ .86 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติทดสอบค่าที และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 137.58$) กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนสูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 15.64$) และหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ 4 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลอง มีระดับคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์สภาพระหว่าง บุคคลสามารถเพิ่มปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้

คำสำคัญ: โปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์สภาพระหว่างบุคคล ปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ สารเสพติด นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

This quasi-experimental research aimed to compare the protective factor scores on drug use behavior in junior high school students before and after receiving the interpersonal psychotherapy program and compare the protective factor scores on drug use behavior among the experimental group who received the interpersonal psychotherapy program with the control group who received standard care. The sample consisted of 24 primary school students. Purposive sampling with inclusion criteria was used to recruit 12 participants into each group. The experimental group received a 5-week interpersonal psychotherapy program which was developed based on the concept of Weissman and Klerman. The control group received regular care. Data were collected at 1- and 5-week period and follow-up action was repeated at 4 weeks. The tools used were personal data questionnaires and a questionnaire on adolescents' protective factors for drug use behavior. The instrument was verified for a content validity index and reliability which were .78 and .86, respectively. Data were analyzed by using descriptive statistics, t-test statistics, and re-measured one-way ANOVA.

The findings showed that the experimental group had a statistically higher protective factor score on drug use behavior than before receiving the interpersonal psychotherapy program ($F = 137.58$). Furthermore, the experimental group had a statistically higher protective factor score than the control group ($F = 15.64$). After four weeks of attending the program, the experimental group had higher scores on preventive factors related to drug use behavior than the control group. The results of this study demonstrated that the interpersonal psychotherapy group program could help junior high school students avoid substance abuse by enhancing their protective factors.

Keywords: Interpersonal psychotherapy group program, Factors preventing substance abuse behavior, Junior high school students

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันนี้ ส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติ และเป็นภัยต่อความมั่นคงของทุกประเทศ รายงานจากสำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime) ในปี ค.ศ. 2016 ระบุว่า มีประชากรโลกประมาณ 243 ล้านคนหรือร้อยละ 5.00 ของประชากรโลกที่มีอายุระหว่าง 15 - 64 ปี ใช้ยาเสพติดผิดกฎหมาย¹ โดยมีผู้ใช้ยาเสพติดที่มีปัญหาประมาณ 27 ล้านคน หรือร้อยละ 6.00 ของประชากรผู้ใหญ่ทั่วโลกเฉลี่ย 1 คนในทุก ๆ 200 คน และจากรายงานในปี ค.ศ. 2017 พบว่า มีประชากรทั่วโลกจำนวน 37 ล้านคนที่ใช้เมทแอมเฟตามีน² และเป็นคนที่ถูกจับกุมอย่างมากในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อเมริกาเหนือ และบางพื้นที่ในยุโรป ทั้งนี้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดได้มีการจับกุมการค้าขายยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง และยังมีแนวโน้มในการปราบปรามเพิ่มขึ้นทั่วโลก³

จากรายงานของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทย พ.ศ. 2559 พบว่า ชนิดของยาเสพติดที่มีสถิติการแพร่ระบาดสูงที่สุดในประเทศ คือ เมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) และมีประชากรไทยที่ติดสารเสพติดมากถึง 2.7 ล้านคน โดยพบช่วงอายุระหว่าง 15 - 19 ปี ต้องเข้ารับการบำบัด จำนวน 3 แสนคน เยาวชนอายุ 11 ปี เริ่มเสพยาบ้า จำนวน 7 คน และสิ่งที่น่าตกใจที่ไม่ควรเกิดขึ้น คือ พบว่า เด็กอายุ 7 ปี เป็นผู้เสพยาบ้า⁴ จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการพัฒนาบุคลากรที่สำคัญของชาติในอนาคตเป็นอย่างมาก และ

มีแนวโน้มที่จะแพร่ขยายมากขึ้นในกลุ่มเด็ก และเยาวชน⁵ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยปัญหาการเข้าถึงสิ่งเสพติดในสังคมไทยก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมทั้งมีการแพร่ไปสู่เด็กรวมถึงเยาวชนทั้งใน และนอกสถานศึกษาอย่างรวดเร็วทั่วประเทศ อีกทั้งสังคมในปัจจุบันการเข้าถึงยาเสพติดเป็นไปได้ง่ายมากขึ้น ตลอดจนวิธีการเสพสารเสพติดมีการเปลี่ยนรูปแบบจากการกินเป็นการสูบประมาณร้อยละ 98.00 ซึ่งเป็นรูปแบบที่ทำให้เข้าถึงสมองได้รวดเร็ว มีอันตรายต่อสมองอย่างรุนแรง รวมทั้งส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ที่ติดยาเสพติดเรื้อรัง ซึ่งจะมีอาการเห็นภาพหลอน หลงผิด สับสน บางรายพัฒนาไปเป็นโรคจิตเภท หรือเป็นสาเหตุให้บุคคลที่เสพสารเสพติดคลุ้มคลั่งทำลายทรัพย์สิน ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ก่อคิดความ และอาจทำร้ายตนเองได้ สำหรับผลกระทบระยะยาวจะทำให้คนที่ใช้สารเสพติดเป็นระยะเวลาอันยาวนานเกิดปัญหาการรับรู้ผิดปกติ นำไปสู่การเกิดปัญหาทางจิต การเกิดภาวะซึมเศร้า สมองถูกทำลาย เกิดโรคความจำเสื่อม นอกจากนั้นยังมีผลทำให้อวัยวะหลักในร่างกายรวมถึงระบบหัวใจ และหลอดเลือดถูกทำลาย ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองอันเป็นสาเหตุของการเสียชีวิต จากสมองถูกทำลาย และภาวะหัวใจหยุดเต้นได้⁴⁻⁵ ดังนั้น ยาเสพติดจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ควรเร่งแก้ไขสำหรับประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องการแก้ไขปัญหายาเสพติดดังกล่าว โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีความสอดคล้องกับวิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติดโลก ได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable

development goals: SDGs) ตามวิสัยทัศน์ “สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยเน้นที่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของประเทศ คือ เด็กและเยาวชน

วัยรุ่นตอนต้นเป็นช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงวุฒิภาวะจากเด็กสู่ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อเป็นช่วงวัยที่มีความอยากรู้อยากทดลองแต่ขาดประสบการณ์ชีวิต การพัฒนาทางอารมณ์ความคิดยังไม่ดีพอที่จะเข้าใจถึงผลเสียที่จะตามมา จึงมีโอกาสเสี่ยงสูงที่จะก่อพฤติกรรมซึ่งเป็นปัญหาต่าง ๆ ต่อสุขภาพ โดยเฉพาะการอยากรู้อยากลองในเรื่องของสารเสพติด และการเสพยา ยิ่งถ้าหากได้ลองเสพสารเสพติดตั้งแต่อายุน้อยก็จะส่งผลให้ไม่สามารถเลิกเสพยาเสพติดได้ง่าย ๆ จะเห็นได้จากสถิติการเข้ารับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดพบว่า ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาเป็นเยาวชนอายุระหว่าง 15 - 24 ปี มีสัดส่วนมากถึง ร้อยละ 50.00⁵⁻⁷ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงสำคัญที่ต้องมีการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เนื่องจากมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ควรได้รับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันต่อยาเสพติด และปัจจัยย่อยต่าง ๆ รวมทั้งการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการกลับไปใช้ซ้ำ⁶ ซึ่งเมื่อจำแนกชนิดยาเสพติดที่มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษามากที่สุด คือ ยาบ้า ร้อยละ 75.20 รองลงมา คือ กัญชา ร้อยละ 6.83 และกระท่อม ร้อยละ 4.17 ด้านพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดที่น่ากังวล คือ การใช้ยาเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้การบำบัดรักษามีความยุ่งยาก ซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้ ปัจจุบันยังพบว่า เด็กและเยาวชนมีการนำสารต่าง ๆ ที่หาได้ง่ายมาผสมกันเพื่อให้ออกฤทธิ์เหมือนสารเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จะมีการเริ่มทดลองใช้สารเสพติดจนกระทั่งมีการติดสารเสพติดนั้นในที่สุด ดังนั้นควรป้องกัน และส่งเสริมปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยเป็นเกราะคุ้มครองเยาวชนไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดเป็นปัจจัย

ที่ช่วยบรรเทาหรือลดอิทธิพลของปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลให้วัยรุ่นใช้สารเสพติด ประกอบด้วย ปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกบุคคล โดยสามารถจำแนกปัจจัยป้องกันออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยป้องกันด้านบุคคล 2) ปัจจัยป้องกันด้านครอบครัว 3) ปัจจัยป้องกันด้านเพื่อน 4) ปัจจัยป้องกันด้านชุมชน⁶ ดังนั้นการนำกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลที่พัฒนามาจากแนวคิดของ Weissman and Klerman มาใช้สร้างเสริมภูมิคุ้มกันต่อยาเสพติด ซึ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้อื่น การแก้ไขปัญหา แก้ไขความคิดของบุคคลให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ให้ความสำคัญกับปัญหาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ซึ่งประกอบด้วย 1) อารมณ์โศกเศร้าจากการสูญเสีย 2) ความขัดแย้งทางบทบาทสัมพันธ์ภาพที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล 3) การเปลี่ยนผ่านบทบาท และ 4) ความบกพร่องทางสัมพันธ์ภาพของบุคคล⁷⁻⁸ ซึ่งการวิจัยนี้นำแนวคิดดังกล่าวมาเชื่อมโยงปัญหาสัมพันธ์ภาพระหว่างด้านใดด้านหนึ่งกับเทคนิคการบำบัดเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างบุคคลที่จะมีความสัมพันธ์เข้ากับปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด โดยจะช่วยเพิ่มปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด และนำมาใช้ร่วมกับกระบวนการบำบัดแบบกลุ่ม⁹ เพื่อพัฒนาเป็นโปรแกรมในการเพิ่มปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการนำกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสื่อสาร และการเผชิญปัญหาใหม่ การเพิ่มกลไกความมั่นคงทางจิตใจช่วยเพิ่มปัจจัยป้องกันพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดได้

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลต่อปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ประชากรกลุ่มนี้สามารถป้องกันตนเองไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

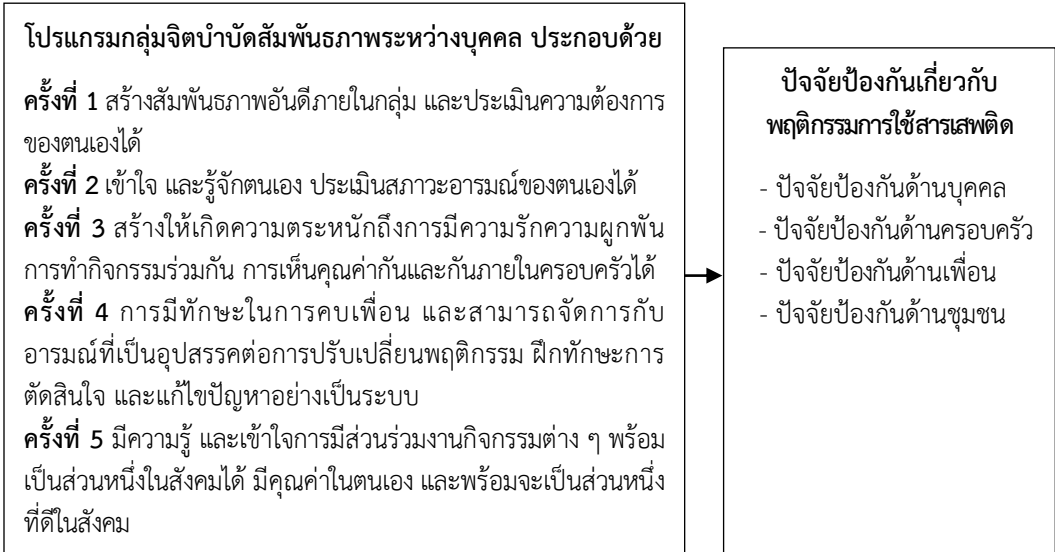
1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก่อน และหลังได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์สภาพระหว่างบุคคล
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์สภาพระหว่างบุคคลกับกลุ่มที่ได้รับการดูแลปกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์สภาพระหว่างบุคคล คะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมฯ
2. คะแนนของปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์สภาพระหว่างบุคคลสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยของพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มเยาวชนในช่วงวัยรุ่นตอนต้นจะเกิดจากตัวของบุคคลเอง การคบเพื่อน ปัญหาในครอบครัว และสภาพแวดล้อมในสังคมที่เยาวชนอาศัยอยู่ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดในวัยรุ่น^{5-6,10-11} ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าการพัฒนาโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์สภาพระหว่างบุคคลตามแนวคิดของ Weissman and Klerman⁷⁻⁸ เป็นการแก้ไขปัญหา และแก้ไขความคิดของบุคคลให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เพื่อมุ่งเน้นในส่วนที่ทำให้เกิดปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรม การใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ให้สามารถเพิ่มปัจจัยป้องกันพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนในเขตเทศบาลแห่งหนึ่งของจังหวัดอุดรธานี ที่อยู่ระหว่างกำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ คัดจากระดับคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีการจับคู่กลุ่มตัวอย่างให้มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน (matched pair) ด้วยระดับคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดระดับปานกลางลงไป เพื่อใช้ในการแบ่งเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างครั้งนี้ ใช้หลักการ power analysis ของ Cohen¹⁰ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ทดสอบแบบสองทาง (two-tailed test) กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติ (α) เท่ากับ .05 อำนาจการทดสอบ ($1-\beta$) เท่ากับ .95 และกำหนดค่าอิทธิพล (effect size) จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา¹¹ จึงกำหนดค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ .80 คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ G*Power¹² ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เพื่อป้องกันการไม่สมบูรณ์ของข้อมูล จึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีก ร้อยละ 15.00 เป็นจำนวน 2 คน ดังนั้น จะได้กลุ่มตัวอย่าง 12 คน แล้วแบ่งเป็น 2 กลุ่มโดยเป็นกลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เหมาะสมในการทำกลุ่มบำบัด⁹ โดยมีนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัยจำนวน 24 คน ซึ่งเพียงพอตามข้อกำหนดข้างต้น

เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการทดลอง คือ โปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล โดยพัฒนาโปรแกรมตามกรอบแนวคิดของ Weissman and Klerman⁷⁻⁸ ประกอบด้วย การดำเนินกิจกรรม 5 ครั้ง ครั้งละ 45 - 60 นาที ติดต่อกัน 5 สัปดาห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นพัฒนาจาก พรธรรณา เรื่องกิจ⁶ ประกอบด้วยคำถามที่ใช้ประเมินปัจจัยป้องกัน 4 ด้าน รวมทั้งหมด 30 ข้อ คือ 1) ด้านบุคคล 10 ข้อ 2) ด้านครอบครัว 11 ข้อ 3) ด้านเพื่อน 3 ข้อ 4) ด้านชุมชน 6 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) 4 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนน คือ 4.00 เท่ากับจริงอย่างยิ่งหรือบ่อยมากที่สุด 3.00 เท่ากับค่อนข้างจริงหรือบ่อยมาก 2.00 เท่ากับ ค่อนข้างไม่จริงหรือบางครั้งบางคราว และ 1.00 เท่ากับ ไม่ใช่ ไม่มีหรือไม่เคย แปลผลโดยการรวมคะแนนทุกด้าน แต่ละด้านแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) ด้านบุคคลแปลผลค่าคะแนน คือ 10 - 20 เท่ากับ ระดับสูง 21 - 30 เท่ากับ ระดับปานกลาง และ 31 - 40 เท่ากับ ระดับต่ำ 2) ด้านครอบครัวแปลผลค่าคะแนน คือ 11 - 21 เท่ากับ ระดับสูง 22 - 32 เท่ากับ ระดับปานกลาง และ 33 - 44 เท่ากับ ระดับต่ำ 3) ด้านเพื่อนแปลผลค่าคะแนน คือ 3 - 6 เท่ากับ ระดับสูง 7 - 9 เท่ากับ ระดับปานกลาง และ 10 - 12 เท่ากับ ระดับต่ำ 4) ด้านชุมชนแปลผลค่าคะแนน 6 - 12 เท่ากับ ระดับสูง 13 - 18 เท่ากับ ระดับปานกลาง และ 19 - 24 เท่ากับ ระดับต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรงตามเนื้อหา (content validity index: CVI) พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา กับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต 1 ท่าน พยาบาลชำนาญการจากแผนกบำบัดยาเสพติด 1 ท่าน จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น 1 ท่าน ครูชำนาญการที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2 ท่าน หาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) ได้เท่ากับ .85

2. ความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability) ทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 30 คน นำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .89

3. การทำกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ผู้วิจัยได้รับการอบรม และฝึกทักษะจากหลักสูตร 3007743 จิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล (interpersonal psychotherapy: IPT) ของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2557 และได้มีการฝึกฝนทักษะอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงได้นำกลุ่มจิตบำบัดมาประยุกต์ใช้ และพัฒนาโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลต่อปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หลังจากที่ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการแก้ไขให้สมบูรณ์แล้วนำไปลองใช้ (try-out) กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ดำเนินการใช้โปรแกรมจนครบ 5 ครั้ง เพื่อดูความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้ หลังจากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างของโครงการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรอง อว.0622.7/308 วันที่ 8 เมษายน 2564 ผู้วิจัยคำนึงถึงสิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสอบถามความสมัครใจ พร้อมทั้งอธิบายสิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างที่จะตอบรับหรือปฏิเสธเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งไม่มีผลต่อการศึกษาที่จะได้รับแต่อย่างใด ในระหว่างการวิจัยหากกลุ่มตัวอย่างไม่พอใจหรือไม่ต้องการเข้าร่วมในการวิจัย สามารถออกจากกรวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องชี้แจงเหตุผล และผลการวิจัยจะนำเสนอเพียงภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ระยะเตรียมการ

1.1 หลังจากได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จึงดำเนินการจัดทำหนังสือขออนุญาต

เก็บข้อมูล จากนั้น ประสานงานกับสำนักงานศึกษาธิการของจังหวัดอุดรธานี และทำตามขั้นตอนขออนุญาตทำวิจัยในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตเทศบาลของพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

1.2 ประสานงานกับทางโรงเรียน และครูประจำชั้นเพื่อเก็บข้อมูล

1.3 เตรียมผู้ช่วยวิจัย การวิจัยครั้งนี้มีผู้ช่วยวิจัย 2 ท่าน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธิดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

2. ระยะดำเนินการ

2.1 ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงาน สอบถามความสมัครใจ อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงสิทธิ์ที่จะตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัย ในครั้งนี้ไม่มีผลต่อการเรียนใด ๆ

2.2 ผู้ช่วยวิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามที่มี 2 ส่วน ให้กลุ่มตัวอย่าง (pre-test) จากนั้นทำการจับคู่กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้คะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดที่พัฒนาจากพรรณภา เรื่องกิจ⁶ และทำการจับคู่กลุ่มตัวอย่างให้มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน (matched pair) เข้าสู่กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยทำการคัดเลือกผู้ที่มีระดับคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดระดับปานกลางลงไปเพื่อใช้ในการแบ่งเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

2.3 การดำเนินการ คือ กลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติจากทีมอาจารย์ที่สอนในโรงเรียน มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนตามปกติ แต่กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 45 - 60 นาที ติดต่อกันทั้งสิ้น 5 สัปดาห์ โดยดำเนินกิจกรรม ณ ห้องกิจกรรมของโรงเรียนที่จัดให้สำหรับทำกิจกรรมกลุ่ม ตามวัน เวลาที่กำหนดไว้ สัปดาห์ที่ 1 สร้างสัมพันธ์ภาพอันดีภายในกลุ่ม และประเมินความต้องการของตนเองได้ สัปดาห์ที่ 2 เข้าใจตนเอง

รู้จักตนเอง ประเมินสภาวะอารมณ์ของตนเองได้ สัปดาห์ที่ 3 สร้างให้เกิดความตระหนักถึงการมีความรัก ความผูกพัน การเห็นคุณค่ากันและกันภายใน ครอบครัวได้ สัปดาห์ที่ 4 การมีทักษะในการคบเพื่อน และสามารถจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ฝึกทักษะการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ สัปดาห์ที่ 5 มีความรู้ และเข้าใจการมีส่วนร่วมในงานกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม มีคุณค่าในตนเอง และพร้อมจะเป็นส่วนหนึ่งที่ดี ในสังคม

2.4 หลังจากสิ้นสุดโปรแกรม ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นให้กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เพื่อประเมิน (post-test₁) หลังจากนั้นติดตามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอีก 4 สัปดาห์ถัดไป (post-test₂) เพื่อติดตามผลคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ซึ่งแจ้งถึงการสิ้นสุดการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยสถิติเชิงพรรณนา และใช้สถิติทดสอบค่าทีที่เป็นอิสระต่อกัน (independent t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (repeated measures

analysis of variance: ANOVA) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มทดลองเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 64.00 กลุ่มควบคุมเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 57.00 ทั้งสองกลุ่มมีอายุเฉลี่ย เท่ากับ 14.28 ปี (S.D = 1.86) ซึ่งกลุ่มทดลองส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 67.00 รองลงมา คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 28.00 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 5.00 กลุ่มควบคุมส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 72.00 รองลงมา คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 18.00 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 10.00 ด้านการนับถือศาสนาพุทธ กลุ่มทดลอง เท่ากับ ร้อยละ 80.00 กลุ่มควบคุมเท่ากับ ร้อยละ 90.00 ด้านการมีเพื่อนสนิทที่เสพสารเสพติด กลุ่มทดลองเท่ากับ ร้อยละ 10.00 กลุ่มควบคุมเท่ากับ ร้อยละ 10.00 ด้านการพักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล กลุ่มทดลองเท่ากับ ร้อยละ 86.00 กลุ่มควบคุมเท่ากับ ร้อยละ 78.00 ด้านการอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวขยาย กลุ่มทดลองเท่ากับ ร้อยละ 76.00 กลุ่มควบคุมเท่ากับ ร้อยละ 84.00 และด้านการมีรายได้เฉลี่ย ส่วนใหญ่ของครอบครัวมากกว่า 20,000 บาท/เดือน กลุ่มทดลองเท่ากับ ร้อยละ 86.00 กลุ่มควบคุมเท่ากับ ร้อยละ 79.00 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลประชากร ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (n = 24)

ปัจจัยส่วนบุคคล	Total (n = 24)		กลุ่มทดลอง (n = 12)		กลุ่มควบคุม (n = 12)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
หญิง	9	37.00	4	36.00	5	43.00
ชาย	15	63.00	8	64.00	7	57.00

ตารางที่ 1 ข้อมูลประชากร ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
(n = 24) (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	Total (n = 24)		กลุ่มทดลอง (n = 12)		กลุ่มควบคุม (n = 12)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ						
12 - 13 ปี	7	29.00	4	36.00	3	25.00
14 - 15 ปี	17	71.00	8	64.00	9	75.00
ระดับการศึกษา						
มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	8.00	1	5.00	1	10.00
มัธยมศึกษาปีที่ 2	17	71.00	8	67.00	9	72.00
มัธยมศึกษาปีที่ 3	5	21.00	3	28.00	2	18.00
เพื่อนสนิทหรือเพื่อนที่ใกล้ชิดเสพสาร						
เสพติด						
มี	2	8.00	1	10.00	1	10.00
ไม่มี	22	92.00	11	90.00	11	90.00
สถานที่พักอาศัย						
ในเขตเทศบาล	19	79.00	10	86.00	9	78.00
นอกเขตเทศบาล	5	21.00	2	14.00	3	22.00
ลักษณะของครอบครัว						
ครอบครัวเดี่ยว	5	21.00	3	24.00	2	16.00
ครอบครัวขยาย	19	79.00	9	76.00	10	84.00
รายได้เฉลี่ยของครอบครัว						
ตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาท/เดือน	2	9.00	1	7.00	1	8.00
10,001 - 20,000 บาท/เดือน	3	12.00	1	7.00	2	13.00
มากกว่า 20,000 บาท/เดือน	19	79.00	10	86.00	9	79.00

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคะแนนแต่ละด้านของปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนได้รับโปรแกรมฯ มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับสูง ซึ่งหมายถึงการมีปัจจัยป้องกันต่ำกว่าหลังได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์สุขภาพระหว่างบุคคล และระยะติดตามผลพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยต่ำ ซึ่งหมายถึงการมีปัจจัยป้องกันสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value < .001) คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลองก่อน และหลังจากการได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์สุขภาพระหว่างบุคคล ในระยะสิ้นสุดการทดลอง และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ พบว่า หลังทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายถึง การมีปัจจัยป้องกันสูงกว่าระยะก่อนทดลอง ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามด้านของคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ในระยะก่อนทดลอง และหลังเสร็จสิ้นการทดลองทันที (n1 = n2 = 12)

คะแนนปัจจัยป้องกัน พฤติกรรมฯ รายด้าน	ก่อนทดลอง (pre-test)		ระยะสิ้นสุดการทดลอง (post-test ₁)		t
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	
	$\bar{X}$ (S.D)	$\bar{X}$ (S.D)	$\bar{X}$ (S.D)	$\bar{X}$ (S.D)	
1. ด้านบุคคล					
- การเชื่อมั่นในศีลธรรมจรรยา	38.17	37.67	18.50	36.91	13.38
- การมีส่วนร่วมทางสังคม	(2.08)	(3.26)	(2.90)	(3.68)	
- การมีทักษะทางสังคม และทักษะการตัดสินใจ					
2. ด้านครอบครัว					
- การมีความรักความผูกพันในครอบครัว	36.67	38.83	21.25	38.17	12.22
- การมีโอกาสร่วมทำกิจกรรมภายในครอบครัว	(3.34)	(3.13)	(2.99)	(3.35)	
- การที่ครอบครัวเห็นคุณค่าในการกระทำของวัยรุ่น					
3. ด้านเพื่อน	10.33	10.33	5.50	9.58	7.85
- การมีเพื่อนที่เข้ากิจกรรมสังคม	(1.07)	(1.50)	(1.00)	(1.44)	
4. ด้านชุมชน	21.08	18.00	11.50	17.58	8.77
- การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน	(1.73)	(4.61)	(3.80)	(4.50)	
- การเห็นคุณค่าการกระทำ					
รวม	106.25 (5.53)	104.83 (9.87)	56.75 (6.44)	102.25 (10.35)	

p-value < .05

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามด้านของคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ในระยะก่อนทดลอง และหลังเสร็จสิ้นการทดลองทันที (n1 = n2 = 12) (ต่อ)

คะแนนปัจจัยป้องกัน พฤติกรรมฯ รายด้าน	ระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ (post-test ₂)		t
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	
	$\bar{X}$ (S.D)	$\bar{X}$ (S.D)	
1. ด้านบุคคล			
- การเชื่อมั่นในศีลธรรมจรรยา	16.17	35.75	12.56
- การมีส่วนร่วมทางสังคม	(2.79)	(4.22)	
- การมีทักษะทางสังคมและทักษะการตัดสินใจ			
2. ด้านครอบครัว			
- การมีความรักผูกพันในครอบครัว	17.08	36.58	11.82
- การมีโอกาสร่วมทำกิจกรรมภายในครอบครัว	(2.43)	(4.72)	
- การที่ครอบครัวเห็นคุณค่าในการกระทำของวัยรุ่น			
3. ด้านเพื่อน	4.58	9.33	7.85
- การมีเพื่อนที่เข้ากิจกรรมสังคม	(.90)	(1.56)	
4. ด้านชุมชน			
- การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน	10.75	17.33	8.77
- การเห็นคุณค่าการกระทำ	(3.49)	(4.89)	
รวม	48.58 (6.27)	99.00 (12.53)	

p-value < .05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นก่อน และหลังเสร็จสิ้นการให้โปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพ ระหว่างบุคคลทันทีภายในกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ (n1 = n2 = 12)

คะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับ พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ของนักเรียน	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	t	df	p-value
ก่อนการทดลอง						
กลุ่มทดลอง	106.25	5.53	ต่ำ	44.286	11	.669
กลุ่มควบคุม	104.83	9.87	ต่ำ			

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นก่อน และหลังเสร็จสิ้นการให้โปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธภาพระหว่างบุคคลทันทีภายในกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ ($n_1 = n_2 = 12$) (ต่อ)

คะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับ พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ของนักเรียน	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	t	df	p-value
หลังการทดลอง						
กลุ่มทดลอง	56.75	6.44	สูง	18.398	11	< .001*
กลุ่มควบคุม	102.25	10.35	ต่ำ			
ติดตามหลังการทดลอง						
กลุ่มทดลอง	48.58	6.27	สูง	17.296	11	< .001*
กลุ่มควบคุม	99.00	12.53	ต่ำ			

*p-value < .05

เมื่อวิเคราะห์ผลความแปรปรวน (ระยะเวลา) พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด 3 ระยะเวลา คือ ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 137.58$ และ 15.64) ที่ .05 ($p\text{-value} < .001$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ระยะเวลา) วัดซ้ำระยะติดตาม (Repeated Measure ANOVA) ภายในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

Source of Variation	df	SS	MS	F	p-value
กลุ่มทดลอง					
Time	2	434.40	254.31	137.58	< .001*
Error	22	26.11	.82	-	
Subjects	11	21.00	-	-	
Total	35	858.32	-	-	
กลุ่มควบคุม					
Time	2	152.90	56.47	15.64	< .001*
Error	22	96.40	2.53	-	
Subjects	11	53.00	-	-	
Total	35	354.30	-	-	

*p-value < .05

จากตารางที่ 2, 3 และ 4 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลอง หลังจากได้รับโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลทำให้เพิ่มปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ระยะเวลาก่อนการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยปัจจัยป้องกันอยู่ในระดับสูงใกล้เคียงกัน (ปัจจัยป้องกันระดับต่ำ) โดยเมื่อกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลต่อปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งในโปรแกรมฯ จะมีกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ ประกอบไปด้วย การประเมินความต้องการของตนเองได้ ประเมินสภาวะอารมณ์ของตนเองได้ ตระหนักถึงการมีความรักความผูกพัน การเห็นคุณค่ากันและกันภายในครอบครัวได้ การมีทักษะในการคบเพื่อน ฝึกทักษะการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ สุดท้ายมีความรู้ความเข้าใจพร้อมจะเป็นส่วนหนึ่งที่ดีในสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมฯ และระยะติดตามมีคะแนนเฉลี่ยปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับต่ำ (ปัจจัยป้องกันระดับสูง) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการศึกษา พบว่าด้านเพื่อนจะมีความสำคัญมากในปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กในช่วงวัยนี้ โดยก่อนทดลองทั้งสองกลุ่มจะมีคะแนนปัจจัยด้านเพื่อนอยู่ในระดับต่ำ ภายหลังการทดลอง และระยะติดตามผลการทดลองจะพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดอยู่ในระดับสูง ดังนั้น จะเห็นว่าโปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลมีผลต่อปัจจัยด้านเพื่อน และมีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้อาหารเสริมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สรวิชญ เหล่าครุณ

และคณะ¹³ พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว อัตมโนทัศน์ สัมพันธภาพกับเพื่อน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้อาหารเสริมในนักเรียน นอกจากนี้ ปัจจัยภายในตัวบุคคลก็มีความสำคัญรองลงมา ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างทักษะทางสังคม และศีลธรรมภายในให้กับตัวบุคคล จะส่งผลให้ปัจจัยภายในบุคคลเข้มแข็งขึ้น สำหรับด้านครอบครัว และสิ่งแวดล้อม ในโปรแกรมจะเน้นการมีความรักใคร่ผูกพัน รวมถึงการส่งเสริมให้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยเน้นการเป็นส่วนหนึ่งที่ดีในสังคม ทำให้นักเรียนในการศึกษาคั้งนี้สามารถมีปัจจัยป้องกันตนเองไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ และมีปัจจัยภายในที่เข้มแข็งนำไปสู่การควบคุมตัวเองได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีของ Bronfenbrenner and Morris¹⁴ ที่เชื่อว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นนั้น เกิดขึ้นจากอิทธิพลภายในตัวของวัยรุ่นเองเป็นส่วนใหญ่ และวัยรุ่นที่มีความเข้มแข็งแรงในชีวิตสูงมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่ำต่อการใช้อาหารเสริม¹⁵ และยังคงสอดคล้องกับการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะแห่งตน เพื่อการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนแห่งหนึ่ง ที่พบว่าการเพิ่มสมรรถนะแห่งตนช่วยป้องกันพฤติกรรมสูบบุหรี่ได้¹⁶ นอกจากนี้ ปัจจัยภายนอกยังมีส่วนสำคัญในการปกป้องไม่ให้วัยรุ่นไปใช้อาหารเสริมได้แก่ ครอบครัว เพื่อน และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว มีผลต่อพฤติกรรมใช้อาหารเสริมเช่นกัน เพราะอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่ดี นับว่าเป็นปัจจัยปกป้องประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด¹⁷ และการคบเพื่อนในวัยรุ่น มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้อาหารเสริม อีกทั้งการตระหนักถึงความรักความผูกพันในครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี เป็นปัจจัยปกป้องที่ทำให้วัยรุ่นไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด¹⁸ และที่สำคัญโรงเรียน และชุมชน เป็นสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่รอบตัววัยรุ่นตอนต้น ซึ่งการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

ต่อการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่จะป้องกันตนเองจากยาเสพติด สอดคล้องกับการศึกษาของ สำเนา นิลบรรพ์ และคณะ¹⁹ พบว่าสภาพแวดล้อมของชุมชนมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเสพยา โดยเฉพาะในชุมชนที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดจะทำให้สามารถเข้าถึงยาเสพติดได้ง่ายทำให้เกิดความอยากลอง และตัดสินใจเสพยาในที่สุด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรหาแนวทางหรือวิธีเสริมภูมิคุ้มกันทางใจเป็นเกราะสำหรับเยาวชนในการป้องกันไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ พบว่า โปรแกรมกลุ่มจิตบำบัดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลมีประสิทธิภาพในการช่วยเพิ่มปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทางการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช สามารถนำโปรแกรมฯ ไปใช้ในการดูแลผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มอื่น ๆ เพื่อเพิ่มปัจจัยป้องกันการใช้สารเสพติด
2. ด้านนโยบาย รัฐบาลควรเห็นความสำคัญของเด็ก และเยาวชนโดยมุ่งเน้นเสริมสร้างกิจกรรมลงในวิชาที่มีในชั่วโมงเรียน โดยผนวกเข้าในการเรียนการสอนเสริม เพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในวัยรุ่น

3. บุคลากรด้านการศึกษาหรือหน่วยงานสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมสามารถนำรูปแบบบางส่วนของกิจกรรมในโปรแกรมฯ ไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มปัจจัยป้องกันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมได้

4. นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในการสร้างเสริม และพัฒนากิจกรรมกลุ่มเพื่อน ๆ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดีต่อสังคมหรือเป็นแนวทางในการจัดตั้งชมรมสำหรับให้เยาวชนมีกลุ่มเพื่อนที่คิดสร้างสรรค์กิจกรรมดี ๆ ในชุมชนและสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนากิจกรรมหรือประยุกต์โปรแกรมอื่น ๆ ที่เสริมสร้างทักษะทางชีวิตเพื่อเสริมสร้างทักษะความเข้มแข็งภายในจิตใจของวัยรุ่น และช่วยเพิ่มการป้องกันการเกิดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในวัยรุ่น
2. ควรเพิ่มการติดตามผลระยะยาว (longitudinal study) ติดต่อกัน 3 เดือนถึง 6 เดือน จนถึง 1 ปี เพื่อประเมินพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง และเพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัยยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). World drug report 2015 [Internet]. 2016 [cited 2021 Sep 23]. Available from: <https://www.unodc.org/wdr2016/index.html>
2. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). World Drug Report 2017 [Internet]. 2017 [cited 2021 Mar 3]. Available from: <https://www.unodc.org/wdr2017/index.html>
3. Drug Prevention and Suppression Center. Strategic plan for drug treatment and rehabilitation the fiscal year 2021-2023. Department of Mental Health: Ministry of Public Health; 2020 (in Thai)
4. Wonguppa R, Kanato M, Leeyatikun P. New psychoactive substances. Community Health Development Journal Khon Kaen University 2017;5(1):153-75. (in Thai)

5. Panya S, Thajang S. Repeated offenses in narcotics cases of juvenile in Thai society 4.0 Era. *Nursing Journal* 2020;47(2):514-25. (in Thai)
6. Ruangkij P. Risks and protective factors for amphetamine use among adolescent students, Pathumthani province: unmatched case-control study. *Thammasat Medical Journal* 2011; 11(4):543-8. (in Thai)
7. Weissman MM, Markowitz JC, Klerman GL. *Comprehensive guide to interpersonal psychotherapy*. New York: Basic Books; 2000.
8. Klerman GL, Weissman MM. *New applications of interpersonal psychotherapy*. Washington, D.C: American Psychiatric Press; 1993.
9. Yalom ID. *The theory and practice of group psychotherapy*. 4th ed. New York: Basic Books; 1995.
10. Cohen J. *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. 2nd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates; 1998.
11. Moonkong A. Effect of group activity on emotional quotient of mattayom suksa 6 students at Chonkanyanukun school, Chonburi province: a preliminary study. *HCU Journal of Health Science* 2013;16(32):53-72. (in Thai)
12. Faul F, Erdfelder E, Lang AG, Buchner A. G*power 3: a flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods* 2007;39:175-91.
13. Laodarun S, Chaisena DJ, Hengudomsu P. Factors influencing drug preventive behaviors among students of opportunity expansion schools. *Journal of Nursing and Health Care* 2018;36(4):146-56. (in Thai)
14. Bronfenbrenner U, Morris PA. The bioecological model of human development. In: Damon W, Lerner RM, editors. *Handbook of child psychology, vol. 1: Theoretical models of human development*. 6th ed. New York: Wiley; 2006. p. 793-828.
15. Aronowitz T, Morrison BD. Resilience to risk-taking behaviors in impoverished African American girls: the role of mother-daughter connectedness. *Research in Nursing & Health* 2004;27(1):29-39.
16. Khongphat A, Tantirattanawong K. The effect of self-efficacy reinforce program for smoking prevention of junior high school education at Koh Sri Bo Ya education centre, Nua Klong district Krabi provinc. *Community Health Development Quarterly Khon Kaen University* 2015;3(3):409-26. (in Thai)
17. Makboon P, Sukanun S. Factors influencing social skills of children and young men in child and youth training center region 2, Ratchaburi province. *Journal of Academic Resources* 2013;24(4):114-24. (in Thai)

18. Dallas JC, Paupan S, Sakulkool S, Smithbattle L. Male Thai adolescent transition from drug dependence to being drug-free. *Pacific Rim International Journal of Nursing* 2011; 15(4):334-45.
19. Nilaban S, Sriherun B, Kongthong U. Causal relationship of factors affect relapsing behavior of methamphetamine users. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University* 2016;10(1):193-207. (in Thai)